

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ ՄԻ ԳԻՇԵՐ

(La nuit de l'écembre)

ԱՆՓՐԷԴ ԴԸ ՄԻԻՍԵԻՒ՝—Թարգմ. ՅԱԿՈԲ ՏԵՐ-ԳԵՈՐԳԵԱՆՅԻ

Պ Ո Է Տ

Այն ժամանակ շու աշակերտ էի.
Մի գիշեր արթուն, ու մենակ նստած
էի շահլիճում մեր առանձնակի.
Սեղանին առաջ լուռ կանգնեց չանկարծ
Մի աղքատ մանուկ, ամբողջ սևերում,
Որ եղբորս պէս ինձ էր նմանում:

Գեշեցիկ էր նա, բայց շէմքը տխուր.
Մօտեցաւ. մոմը ցոլում էր աղօտ,
Կիսաբաց գիրքս կարդում էր նա լուռ.
Եւ քնաց աչնպէս մինչև առաւօտ,
Գլուխը թեթեւ հակած իմ թևին
Մտախոհ, անուշ մի ժպիտ աչքին:

Տասն ու հինգ տարիս պէտք է լրանար.
Մի օր սիրոյսի գնացի մենակ
Խաշանձով ծածկած մի կանաչ անտառ.
Եկաւ ու նստեց իմ շէմ ծառի տակ
Մի երիտասարդ, ամբողջ սևերում,
Որ եղբորս պէս ինձ էր նմանում:

«Յոյց Կուր» խնդրեցի, առշիս ցոյց Կուր ինձ».
Մի ձեռքին կար վին¹, մի փունջ միւս ձեռքին,
Հիւսւած վայրի Թարմ վարդենիներից.
Բարեկամաբար ողջոյն տեց լուռ,
Ապա կիսադարձ յենեւելով ծառին
Մտորանիշ արաւ հեռուն մի բլուր:

Երբ ես շեռ սիրոյ էի հաւապում,
Մի օր միայնակ սենեակում նստած
Առաջին աղէտս էի արտասուում—
Եկաւ և նստեց կրակիս շիմաց
Մի օտարական, ամբողջ սեւերում
Որ եղբօրս պէս ինձ էր նմանում:

Մտածկոյտ էր նա, մռայլ վշտահար,
Զախ ձեռքին բաց սուր, մինչ անշարժ իր աջ
Դէպի երկինք էր ցոյց տալիս յամառ.
Նա էլ իմ վշտից տանջւում էր, ասես:
Յանկարծ մի խորին արձակեց հառաչ
Եւ անյայտացաւ... Երազ էր կարծես:

Այն տարիքի մէջ, երբ մենք արահակ
Շքեղ խնջոյքին կենացն ենք պարպում,
Մի օր ես ևս վերցըրի բաժակ.
Եկաւ և նստեց շիմացս ժպտուն
Մի զբօսակիր—ամբողջ սեւերում,
Որ եղբօրս պէս ինձ էր նմանում:

Նա պահած ունէր վերնազգեստի տակ
Արդէն քրքրւած իր հին ծիրանին,
Գլխին չորացած մրրենու պսակ.
Իր նիհար ձեռքը—ձեռքս էր որոնում:

¹/վին==երաժշտական գործիք:

Բաժակս շիւղաւ նրա բաժակին —
Դողշոջուն ձեռքիս փշրեց խկոյնս

Անցաւ մի տարի. խաւար սև գիշեր,
Ես ծունկ խոնարհած այն մահճի մօտին,
Ուր իմ սիրելի հայրս մեռնում էր,
Տեսայ վշտահար մի որբ սնարին
Նստած էր լռիկ, ամբողջ սևերում,
Որ եղբօրս պէս ինձ էր նմանում:

Աչքերը լեցուն արտասուքներով՝
Թւում էր լինել վշտի հրեշտակ,
Ծիրանին կարծես ներկւած արիւնով
Գլուխը շրած մի փշէ պսակ,
Վինը — անկիւնում,
Ու սուրը — սրտում:

Այնպէս սլարգորոշ յիշում եմ նորան,
Որ այնուհետև իմ ամբողջ կեանքում
Ես ճանաչել եմ ամեն մի վայրկեան.
Մի օտարտոյի երեոյթ անքուն,
Հրեշտակ թէ շէ՞ լոկ ամեն քայլիս —
Տեսնում եմ սրւեր իմ — բարեկամս:

Երբ այնուհետև յոգնած տանջանքից
Վերածնւելու փոխւելու յուսով
Ինձ աքսորեցի իմ Ֆրանսիացից,
Երբ զբօսնելու անհամբեր փնտռով
Յանկացաց երթալ, երթալ որոնել
Յոյսի շնորհներ, —

Ապենինների ելէջքի ձջ
Պիղա, Կոլոնիյ, ափերում Ռայնի
Ծառոտ Նիցցայի հովիտներում պերճ,

Ապարանքներում Ֆլորենցայի,
Հին խրճիթների յարկի տակ—Բրիգում
Եւ աւեր Դարձակ Ալպերի զրկում,

Ու Զնովկան կիրորոնների,
Վէլէի կանաչ խնձորինների,
Սուերների տակ, Պաւր, Վենետիկ,
Կապադի Լիդո, մի շերիմի
Խոտերի վրայ հանգչում է, մեռնում
Դեզոյն ծովերով զորշն Աշրիապիք:

Եւ ես ամեն տեղ, ուր այս ընդարձակ
Անսահման երկնի կամարների տակ
Մաշել եմ սիրտս, աչքերս լարել,
Մի անբոյժ վերքից արիւն եմ ծորել,
Ուր Կալ Զանձրոյթը թմբերի վրայ
Ինձ ման է ածել, հանգստացրել:

Ամեն տեղ—ուր ես անյագ, անդադար
Որոնում էի մի անյայտ աշխարհ,
Ես հետեւել եմ իմ ցնորքներին.
Ամեն տեղ—ուր ես չէի ապրել Դեռ—
Միշտ տեսածներըս տեսայ ես կրկին՝
Մարդկային Դէմքեր և իր կեղծիքներ:

Ամեն տեղ, ուր ես իմ անվերջ ճամբին,
Ամեն տեղ, ուր ես ուղեցի նիրհել,
Ամեն տեղ, ուր և կոխել եմ զետիւն,
Գալիս նստում էր՝ խոհները ճակտին,
Մի անյայտ թշուառ, ամբողջ սեւորում,
Որ եղբորս պէս ինձ էր նմանում:

Ասա, ռիլ ես Դու. Դու, որ այս կեանքում
Տեսնում եմ ես միշտ իմ ճանապարհիս.

Մեղամաշձանքին ես չեմ հաւատում—
 Ես չեմ հաւատում, որ շուռ ճակատիս
 Սէռու չար գիրը կարող ես լինել
 Շար համբերող է անուշ ժպիտդ,
 Անչափ զթոյս են քո արտասուէքներ.
 Տանջանքիս քոյրն է նոյն իսկ քո վիշտիդ,
 Բարեկամութեան է նա նմանում.
 Եւ քեզ տեսնելով ես Տէրն եմ սիրում:

Ո՞վ ես. շուռ բարի հրեշտակս էլ չես.
 Երբէք ինձ ոչինչ չես տալիս շուռ լուր.
 Տեսնում ես ցաւերս—զարմանում եմ ես,
 Բայց իմ տանջանքս չիտում ես շուռ լուր.
 Քսան տարի է հետեւում ես ինձ,
 Բայց շեռ չըգիտեմ ինչ անուն տամ քեզ.
 Արդեօք գալիս ես շուռ Աստածանից.
 Ո՞վ ես, որ առանց ուրախանալու,
 Ժպտում ես շէմքիս. ու կարեկցում ես,
 Առանց մի բառով մխիթարելու:

Դեռ այս երեկոյ քեզ դարձեալ տեսայ.
 Տխուր գիշեր էր. մութ պայուհանիս
 Քամին իր թևով քսւում էր անցնում.
 Եւ ես միայնակ ընկած անկողնիս՝
 Այրող համբոյրից դեռ չըզովացած
 Մի շիւթով կէտի աչքերս յառած,
 Անըջում էի, թէ կինը ինչպէս
 Մոռանում է շուտ անցած ամէն ինչ.
 Ու քայքայւում էր—զգում էի ես—
 Կեանքիս մէկ մասը ջամր ու քիչ-քիչ:

Ժողովում էի անքուն գիշերին
 Նամակներ, մագեր—սիրոյ մնացորդ.
 Ողջը ականջիս կրկնում էր նախկին

Յաւիրենական երգումներն այն յորդ,
 Այդ սուրբ մասունքներն էի ես զննում,
 Որոնք շողշողում էին իմ ձեռքում:
 Ու մէջը թաղած—սրտիս արցունքը.
 Մտածում էի, նոյն աչքունքը,
 Որոնք այդ բոլորն արտասուել էին,
 Զէին ճամբելու նոցա վերստին:

Մի պինդ կտորով փաթաթում էի
 Այս յուշիկները խաղաղ օրերի.
 Ամեն տեղ բան—մտածում էի—
 Պարտոյգ է միայն վառուղ մազերի.
 Մտացութեամբ մէջ էի ընկղմած,
 Խորութիւնն էի ամեն տեղ փորձում.
 Հեռու աշխարհից արտասուում կամաց,
 Ու թաղած սէրս էի ես ողբում:

Եւ կնքում էի սե մոմէ կնքով
 Այս անգին զանձը. չէի յանդգնում
 Ինքքս հաւաքալ. ո՛ղջը ողբալով
 Դարձնում էի յետ—բայց դեռ կասկածում:
 Օ', թոյլ կին, հպարտ, անմիտ արարած,
 Դու այդ կը յիշես կամքիդ հակառակ.
 Ինքնախաբուծիւն, օ, Բարձրեալ Աստուծ:
 Այդ շառն արցունքըդ, քո այդ հեծկլտանք
 Ել ինչո՞ւ համար,
 Եթէ սէր չըկար:

Այո՛. դու տանջւում, լալիս ես մաշւում.
 Բայց քո ցնորքը մեր մէջն է մնում.
 Դէհ, մնաս բարեւ. դու էլ կը հաշւես
 Ժամերը, որոնք բաժանում են մեզ.
 Դէհ, զնացէք, զնացէք և ստոցէ սրտում
 Տարէք զոհացում իր հպարտութեան.

Դեռ իմս շարձեալ թարմ է, եռանդուն,
Բայց ձեր պարճառած շարիքի վրան
Այլ շարիքներն են գալիս փեշ գտնում:

Դէհ, գնացէք. անմահ բնութիւնն
Ամեն ինչ փալ ձեզ չի բարեհաճել.

Օ՛, թշուա մանկիկ,
Որ ցանկանում ես լինել զեղեցիկ —

Զըգիտես ներել.

Դէհ, հեղեցէք ձեր ճակատագրին
Եւ փէք քամուն մեր սէրը նախին,
Ձեզանով ամեն ինչ մարդ չէ կորցնում:
Բայց է՛ որ անչափ քեզ սիրում էի.
Եւ եթէ արդէն թողնում ես, զնում,

Ասա էլ ինչո՞ւ

Ինձ սիրում ես շու:

Բայց մէկ էլ յանկարծ զիշերւայ մթնում
Մի սուեր, որ մեղմ սահում էր անցնում;
Բացեց վարագոյրն և ուղիղ ահա
Ելաւ ու նստեց անկողնիս վրայ:
Ասա, ո՞վ ես շու. ինչ ես ցանկանում.
Դո՛ւ մնալը պարկեր, շու. փխո՛ր թուշուն,
Որ սեւեր հագած շուրջս լածում ես:
Երանք է արդեօք, թէ դա հայելում
Սեփական դէմքս է ալօյի նմարում:

Ասա, ո՞վ ես շու, իմ ջահելութեան
Ուրական ուրդեօք. թէ՛ թափառական
Դու մի ուխտաւոր: Ասա, ինչո՞ւ քեզ
Տեսնում եմ ես միշտ խաւարում նստած.
Ո՞վ ես. — վշտերիս սրտագին հիւրն ես,
Թէ՛ մի այցելու, մի ատանձնակեաց.
Եւ ինչ եմ արել, որ շու անշաղար

Հերկուում ես ինձ մեր այս աշխարհում.
 Ո՞վ ես, ո՞վ ես շուրջ... արդեօք մի եղբայր
 Որ յայտնում է ինձ իմ սև օրում:

Ո Գ Ի

Բարեկամ, մի հօր որդիք ենք, զիտցիր,
 Բաց ինձ չեկարծես հսկող հրեշտակ,
 Եւ ոչ էլ մարդկանց չար ճակատագիր.
 Միայն չեղիրիմ թէ ինչ ոչոքի տակ
 Իմ սիրածներս զալիս են հասնում
 Այն ցեխի կոյտին, ուր մենք ենք գտնուում:

Չեկարծես ինձ շե, և ոչ էլ Սալամ.
 Բաց իմ իսկական անունս տիր,
 Երբոր քու սիրտդ ինձ ձեռքայր ասաց.
 Ո՞ւր էլ շուրջ գնաս — ուր էլ որ լինես,
 Ես այստեղ եմ միշտ, մինչև օրդ վերջին.
 Մինչև որ շիրմիդ վրայ կը հանդիմ:

Երկինքը ինձ է քո սիրտը յանձնել:
 Եւ երբ քեզ պատեն վշտեր խոցողուն,
 Ե՛կ ինձ մօտ վարահ. և շուրջ որ կողմ էլ
 Որ քայլերդ ուղղես, ես անխօս արթուն
 Ուղեկից եմ քեզ. բաց ձեռքդ սեղմել
 Ձեմ կարող: Անճան — Միայնակութիւն:

1897. Յուլիս

ժընև.